

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 24/1998 vp

Hallituksen esitys laeiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 30 päivänä syyskuuta 1998 lähettänyt talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 127/1998 vp).

Lausunto

Perustuslakivaliokunta on antanut esityksestä eduskunnan päätöksen perusteella lausuntonsa, joka on tämän mietinnön liitteenä (PeVL 29/1998 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ministeri Jouko Skinnari ja lainsäädäntöneuvos Ilkka Harju, valtiovarainministeriö
- poliisiylitarkastaja Jouni Välkki, sisäasiainministeriö
- lakimies Ruut Kastepohja-Seppälä ja toimistopäällikkö Marjukka Vallioniemi, Valtiokonttori
- ylitarkastaja Tuula Hakola, Verohallitus

- rikostarkastaja Tiina Nevanperä, keskusrikospoliisi
- varatuomari Hannu Karppinen, Suomen Pankki
- toimistopäällikkö Timo Rintanen, Rahoitustarkastus
- johtaja Erkki Kontkanen, Suomen Pankkiyhdistys
- apulaisjohtaja Jaakko Raulo, HEX Oy
- oikeudellisen yksikön johtaja Liisa Jauri, Suomen Arvopaperikeskus Oy
- osastopäällikkö Timo Lappi, Keskuskauppa-kamari
- asiantuntijajohtaja Sonja Lohse, MeritaNord-banken Oyj
- arvopaperipäällikkö Jukka Huisman, Varma-Sampo..

Lisäksi valiokunta on saanut Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitolta kirjallisen lausunnon, joka on liitetty valiokunnan asiakirjoihin.

Valtiovarainministeriö on pyytänyt ja saanut esityksestä Euroopan keskuspankin lausunnon. Lausunto on ollut valiokunnan käytettävissä.

HALLITUKSEN ESITYS

Arvo-osuusjärjestelmästä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otetaan huomioon arvopaperikeskusten välisten kansainvälisten yhteyksien perustaminen ja näiden yh-

teyksien kautta arvo-osuusjärjestelmään liitettävien arvopaperien käsittely Suomessa. Samalla tarkennetaan sääntelyä, joka koskee ulkomais-

ten arvopaperien liittämistä arvo-osuusjärjestelmään.

Arvo-osuusjärjestelmästä annetussa laissa ehdotetaan säädettäväksi myös siitä, kuinka arvo-osuusjärjestelmään liitettyjä markkamääräisiä joukkovelkakirjalainoja ja niihin rinnastettavia velallisen sitoumuksia muunnetaan euromääräisiksi. Muuntomenettelystä määrätään tarkemmin valtiovarainministeriön vahvistamisesta arvopaperikeskuksen säännöissä.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännökset, joilla täsmennetään rahoitustarkastuksen tiedonsaantikeinoja hallintarekisteröidyistä arvo-osuuksista.

Arvo-osuustileistä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Suomen Pankki ja ulkomainen keskuspankki voivat toimia omaisuudenhoitotilin tilinhaltijana Euroopan keskuspankkijärjestelmän vakuudenhallinnan tarpeiden mukaisesti.

Arvopaperimarkkinalakia sekä kaupankäynnistä vakioituilla optioilla ja termiineillä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että arvopaperipörssin, selvitysyhteisön ja optioyhteisön toiminnassa siirtymisestä euroon säädetään laissa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valiokunta pitää lakiehdotuksia asianmukaisina ja ehdottaa, että ne hyväksytään jäljempänä mainituin muutoksin.

Esityksen perustelujen mukaan lakiin tehtävillä muutoksilla helpotetaan siirtymistä yhteiseen valuuttaan ja edistetään Suomen arvopaperimarkkinoiden kansainvälisiä yhteyksiä. Muutos parantaa myös valtion velanoton käytännön toimenpiteiden toteuttamista euroalueella.

Lailla parannetaan rahoitustarkastuksen tiedonsaantioikeutta hallintarekisteriin merkittyjen arvo-osuuksien omistajista tai omistajan puolesta toimivasta asiamiehestä. Rahoitustarkastus voi antaa tarkemman määräyksen tavasta, jolla tiedot omistajasta tai asiamiehestä sekä näiden tunnistamiseksi tarpeellisista yhteystiedoista on ilmoitettava.

Valiokunta pitää rahoitustarkastuksen tiedonsaannin parantamista hallintarekisteröidyistä tileistä perusteltuna ja katsoo, että säännöksellä lisätään luottamusta arvopaperimarkkinoiden toimintaan.

Suomessa arvo-osuuksien hallintarekisteröinti on 1990-luvulla yleistynyt arvopaperien ulkomaalaisomistuksen voimakkaan kasvun seurauksena. Valiokunta pitää tärkeänä, että edelleen selvitetään hallintarekisteröinnin mahdollistamien epäkohtien korjaamistarvetta. Valiokunta

on todennut, että valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen hallituksen toimintaohjelmaksi talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi. Tämän toimintaohjelman puitteissa valtiovarainministeriö ja oikeusministeriö selvittävät muun muassa viranomaisten tarvitseman tiedonsaannin varmistamista ja sen mahdollista tehostamisen tarvetta nyt käsillä olevaan hallituksen esitykseen nähden.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Lakiesityksen sisältämä joukkolainojen muuntaminen euroiksi on perustuslakivaliokunnan mukaan teknisluonteinen toimenpide.

Vaikka muuntaminen lakitekstin mukaan vaatii arvopaperikeskuksen erillisen päätöksen, perustuslakivaliokunnan kannan mukaan kysymys ei kuitenkaan ole siitä, että keskuksella olisi sisällöllisesti itsenäistä päätösvaltaa muunnon toteuttamisen määrittelyssä. Näin tarkoin rajatun päätösvalan osoittaminen osakeyhtiölle, jonka osakkeiden enemmistö on yksityisessä omistuksessa, ei ole valiokunnan mielestä valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallista.

Sen sijaan arvopaperikeskuksen tekemä päätös on valiokunnan käsityksen mukaan sellainen oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva päätös, joka on voitava saada tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväk-

si. Edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelylle tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä on, että ehdotukseen otetaan tältä kannalta riittävät muutoksenhakumahdollisuudet.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

26 c §: Pykälässä säädetään joukkolainan muuttamisesta euroksi. Arvopaperikeskus voi liikeeseen laskijan hakemuksesta hyväksyä sen, että arvo-osuusjärjestelmään liitetty joukkolaina tai siihen rinnastettava velallisen sitoumus muunnetaan markasta tai muusta kansallisesta rahayksiköstä euroksi.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta on lisännyt pykälään uuden 5 momentin, jossa säädetään muutoksenhausta arvopaperikeskuksen päätökseen. Arvopaperikeskuksen päätös, jolla hakemus on hylätty, voidaan saattaa rahoitustarkastuksen käsiteltäväksi. Rahoitustarkastuksen päätöksestä voidaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

28 §: Hallintarekisteröintiä koskevan säännöksen mukaan hallintarekisteröinnin hoitaja on

velvollinen hankkimaan ulkomaiselta omaisuudenhoitajalta kirjallisen vakuutuksen siitä, ettei arvo-osuuksien todellinen omistaja ole suomalainen, jollei arvo-osuuksien todellisen omistajan nimi ole tiedossa.

Mahdollisten tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi valiokunta on täydentänyt säännöstä siten, että ulkomainen omaisuudenhoitaja ei kuitenkaan ole velvollinen antamaan kirjallista vakuutusta, kun on kyse arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettusta arvo-osuudesta eli joukkovelkakirjalainasta tai siihen rinnastettavasta velallisen sitoumuksesta.

Muutos vastaa arvo-osuustileistä annetun lain 5 a §:ää, jonka mukaan ulkomaisen arvopaperikeskuksen hallitsemalle omaisuudenhoitotilille saadaan kirjata Suomen kansalaisen tai suomalaisen yhteisön tai säätiön omistamat vieraan pääoman ehtoiset arvo-osuudet.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2.—4. lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään näin muutettuna:

1.

Laki

arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan arvo-osuusjärjestelmästä 17 päivänä toukokuuta 1991 annetun lain (826/1991) 26 b § ja 28 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 26 b § laissa 1073/1996 ja 28 §:n 3 momentti laissa 1386/1995, sekä

lisätään lakiin uusi 26 c §, 27 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 1386/1995 ja 1073/1996, uusi 3 momentti ja 28 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laissa 1386/1995 ja laissa 324/1998, uusi 4 momentti seuraavasti:

26 b §
(Kuten HE)

26 c §

Joukkolainan muuntaminen euroksi

(1—4 mom. kuten HE)

Liikkeeseenlaskijalla on oikeus saattaa 1 momentissa tarkoitettu arvopaperikeskuksen päätös, jolla sen hakemus on hylätty, rahoitustarkastuksen käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksestä .

27 §

(Kuten HE)

28 §

Hallintarekisteröinti

—————
Hallintarekisteröinnin hoitaja on pyynnöstä
velvollinen ilmoittamaan rahoitustarkastukselle

arvo-osuuksien todellisen omistajan nimen, jos se on tiedossa, ja sen, kuinka monta arvo-osuutta omistajalla on. Jollei arvo-osuuksien todellisen omistajan nimi ole tiedossa, hallintarekisteröinnin hoitaja on velvollinen ilmoittamaan vastaavat tiedot omistajan puolesta toimivasta asiamiehestä sekä antamaan kirjallisen vakuutuksen siitä, ettei arvo-osuuksien todellinen omistaja ole suomalainen henkilö. Edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu arvo-osuudesta nämä tiedot on pyynnöstä annettava myös liikkeeseenlaskijalle. *Omistajan puolesta toimiva, 16 §:ssä tarkoitettu laitos ei kuitenkaan ole velvollinen antamaan kirjallista vakuutusta silloin, kun kyse on 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuista arvo-osuuksista.*

(4 mom. kuten HE)

—————
Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 18 päivänä marraskuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuulikki Hämäläinen /sd
vpj. Seppo Kääriäinen /kesk
jäs. Mikko Immonen /vas
Mari Kiviniemi /kesk
Paula Kokkonen /kok
Martti Korhonen /vas
Riitta Korhonen /kok
Pekka Kuosmanen /kok

Leena Luhtanen /sd
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Erkki Partanen /sd
Vuokko Rehn /kesk
Juhani Sjöblom /kok
Sakari Smeds /skl
Janne Viitamies /sd (osittain).